

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ZDROWIA**

z dnia 29 października 2003 r.

**W SPRAWIE WYKAZU DZIEDZIN PIEŁĘGNIARSTWA ORAZ
DZIEDZIN MAJĄCYCH ZASTOSOWANIE W OCHRONIE
ZDROWIA, W KTÓRYCH MOŻE BYĆ PROWADZONA
SPECJALIZACJA I KURSY KWALIFIKACYJNE, ORAZ
RAMOWYCH PROGRAMÓW SPECJALIZACJI DLA
PIEŁĘGNIAREK I POŁOŻNYCH**

(Dz. U. Nr 197, poz. 1922)

- Wyciąg -

ZAŁĄCZNIK Nr 11

**RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO
SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIEŁĘGNIARSTWA
CHIRURGICZNEGO DLA PIEŁĘGNIAREK**

I. Cel kształcenia

Przygotowanie wysoko wykwalifikowanej kadry pielęgniarek do profesjonalnego i nowoczesnego sprawowania opieki nad pacjentami ze schorzeniami leczonymi chirurgicznie, a także do sprawowania roli lidera zespołów, inicjowania i wdrażania zmian ukierunkowanych na poprawę jakości świadczonych usług oraz podejmowania działań zmierzających do rozwoju zawodowego.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1.190 godzin dydaktycznych.
2. Liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.
3. Liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 860 godzin, w tym w części teoretycznej 405 godzin, w części praktycznej 455 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek

1. Ocenic stan i sytuacje psychospoleczna pacjenta leczonego chirurgicznie, wykorzystujac mozliwe zrodla informacji.
2. Rozpoznać stan zagrozenia zycia.
3. Rozpoznać problemy pielęgnacyjne pacjenta przed i po zabiegu operacyjnym.
4. Określić priorytety opiekuńcze w odniesieniu do pacjenta i grupy pacjentów leczonych chirurgicznie.
5. Zaplanować opiekę pielęgniarską krótko- i długofalową w okresie przed- i pooperacyjnym.
6. Zrealizować i ocenić działania pielęgniarskie.
7. Dobrać metody postępowania pielęgniarskiego indywidualnie do potrzeb chorego.
8. Modyfikować działania pielęgniarskie stosownie do zmieniającego się stanu pacjenta.
9. Przygotować chorego do różnych badań diagnostycznych i zabiegu operacyjnego.
10. Dobrać model organizacyjny opieki pielęgniarskiej do sytuacji pacjenta.
11. Prowadzić rehabilitację przyłózkową i współuczestniczyć w rehabilitacji realizowanej przez zespół interdyscyplinarny.
12. Wspierać pacjenta i jego rodzinę w chorobie i niepełnosprawności.
13. Wskazać grupy wsparcia społecznego dla pacjenta i jego rodziny.
14. Wdrażać standardy opieki pielęgniarskiej u chorych przed i po operacji.
15. Przygotować chorego po zabiegu operacyjnym do samoopieki i samopielęgnacji, a rodzinę do sprawowania opieki nieprofesjonalnej.
16. Mobilizować chorego do świadomego udziału w procesie leczniczo-pielęgnacyjnym.
17. Dobrać indywidualnie i stosować właściwe techniki kontaktu terapeutycznego z pacjentem.
18. Prowadzić edukację zdrowotną pacjenta w zdrowiu i w chorobie, dobierając właściwe metody i środki.
19. Przekonać pacjenta o konieczności stosowania leczenia dietetycznego oraz służyć mu radą i pomocą.
20. Opracować i koordynować programy profilaktyczne, promocyjne, lecznicze i rehabilitacyjne.
21. Doradzić pacjentowi i jego rodzinie jak zaopatrzyć się w sprzęt ortopedyczny.

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

22. Organizować i skutecznie realizować program własnego rozwoju zawodowego i zespołu współpracowników.

23. Dobierać treści, metody i formy doskonalenia zawodowego.

24. Zarządzać opieką pielęgniarską.

25. Ocenić jakość opieki pielęgniarskiej i zarządzać jakością tej opieki.

26. Określać problemy, które mogą być przedmiotem badań naukowych.

27. Wykorzystać badania naukowe w pielęgniarstwie do poprawy jakości opieki.

28. Interpretować obowiązujące przepisy prawne i wykorzystywać je do organizacji i realizacji opieki pielęgniarskiej.

29. Współpracować z osobami, instytucjami, a także w zespole interdyscyplinarnym dla zabezpieczenia niezbędnych warunków do realizacji pełnoprofilowej opieki pielęgniarskiej pacjentowi w szpitalu i w warunkach domowych.

30. Współuczestniczyć w opracowywaniu programów lokalnych w ochronie zdrowia.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria - liczba godzi n	STAŻ		Łączna liczb a godzi n
			placówka	liczb a godz in	
1	2	3	4	5	6
I	Wprowadzenie do chirurgii	105	Oddział chirurgii ogólnej (sala zabiegowa lub opatrunkowa)	35	140
II	Pielęgnowanie pacjenta na oddziale chirurgii	90	Ambulatorium chirurgii ogólnej	35	195

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek

	ogólnej		Oddział chirurgii ogólnej	35	
			Chirurgia jednego dnia	35	
III	Pielęgnowanie pacjenta na oddziale chirurgii urazowej i ortopedii	75	Ambulatorium chirurgii urazowej ¹⁾	35	180
			Oddział chirurgii urazowej	35	
			Oddział ortopedii	35	
IV	Pielęgnowanie pacjenta ze schorzeniami serca, naczyń i płuc leczonego chirurgicznie	45	Oddział kardiochirurgii	35	150
			Oddział chirurgii naczyniowej ¹⁾	35	
			Oddział torakochirurgii	35	
V	Pielęgnowanie pacjenta ze schorzeniami układu moczowego leczonego chirurgicznie	45	Oddział urologii	35	80
VI	Wybrane zagadnienia chirurgii wieku dziecięcego	45	Oddział chirurgii dziecięcej	70	115
Łączna liczba godzin		405		455	860

¹⁾ Zamiennie oddział chirurgii ogólnej szerokoprofilowej - wyłącznie jednorazowo.

V. Program nauczania

MODUŁ I. WPROWADZENIE DO CHIRURGII

1. Cel modułu

Zrozumienie wpływu urazu na organizm, pogłębienie wiedzy z zakresu nowoczesnej diagnostyki, żywienia, leczenia i usprawniania chorych poddanych leczeniu chirurgicznemu oraz wykorzystanie jej w działalności praktycznej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować podział płynów ustrojowych i zapotrzebowanie człowieka na wodę;
- 2) scharakteryzować przyczyny zaburzeń gospodarki wodnej u chorego leczonego chirurgicznie;
- 3) rozpoznać objawy kliniczne odwodnienia;
- 4) dokonać bilansu płynów;
- 5) podać prawidłowe wartości stężenia anionów i kationów w surowicy krwi;
- 6) scharakteryzować preparaty krwiopochodne i krwiozastępcze oraz zasady ich podawania;
- 7) wymienić wskazania do przetoczenia krwi i preparatów krwiopochodnych;
- 8) przygotować krew i preparaty krwiopochodne do przetoczenia;
- 9) rozpoznać i odpowiednio postępować przy pojawieniu się objawów poprzetoczeniowych;
- 10) rozpoznać stan zagrożenia życia;
- 11) zapewnić drożność dróg oddechowych u chorego nieprzytomnego, z urazem kręgosłupa i w innych stanach zagrożenia życia;
- 12) podjąć reanimację metodą dwóch i jednego ratownika;
- 13) wyznaczyć miejsce do pośredniego masażu serca;
- 14) wykonać pośredni masaż serca;
- 15) wykonać defibrylację serca;
- 16) wykonać rękoczyn Heimlicha w przypadku aspiracji ciała obcego u przytomnego, nieprzytomnego, dorosłego i dziecka;
- 17) zinterpretować wyniki badań laboratoryjnych w kierunku zagrożenia życia;
- 18) scharakteryzować zaburzenia równowagi kwasowo-zasadowej;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- 19) scharakteryzować i różnicować objawy wstrząsu;
- 20) określić skutki niedożywienia;
- 21) wymienić wskazania do żywienia enteralnego i parenteralnego;
- 22) zaproponować dietę właściwą dla stanu klinicznego chorego;
- 23) dobrać i wykorzystać różne techniki karmienia chorych;
- 24) scharakteryzować żywienie parenteralne;
- 25) monitorować chorego żywionego parenteralnie;
- 26) pielęgnować chorego w zależności od metody i sposobu żywienia;
- 27) rozpoznać powikłania żywienia enteralnego i parenteralnego;
- 28) wymienić źródła kalorii w żywieniu pozajelitowym;
- 29) przygotować chorego do zabiegu operacyjnego, uwzględniając rodzaj zabiegu operacyjnego i rodzaj znieczulenia;
- 30) rozpoznać powikłania po znieczuleniu i objąć chorego opieką;
- 31) ocenić ból i zastosować zleczone środki przeciwbólowe;
- 32) wyjaśnić pojęcia: kalectwo, inwalidztwo, niepełnosprawność;
- 33) wymienić i omówić etapy procesu rehabilitacji;
- 34) scharakteryzować grupy inwalidztwa;
- 35) wyjaśnić aspekty postaw ludzkich wobec niepełnosprawności i przeciwdziałać postawom negatywnym;
- 36) zapoznać chorego i jego rodzinę z rodzajami sprzętu ortopedycznego, zasadami jego wypożyczania lub zakupu;
- 37) przedstawić podstawy prawne zaopatrywania się w sprzęt ortopedyczny;
- 38) rozpoznać zmiany zachodzące w psychice chorego pod wpływem choroby, kalectwa oraz przeciwdziałać im za pomocą metod i środków oddziaływania psychoterapeutycznego;
- 39) prowadzić ćwiczenia oddechowe i ocenić ich skuteczność;
- 40) prowadzić i nauczyć pacjenta wykonywania ćwiczeń izometrycznych;
- 41) rozpoznawać i rozwiązywać problemy psychospołeczne pacjentów po zabiegach okaleczających (np. amputacja kończyn, piersi, wyłonienia stomii);
- 42) wspierać emocjonalnie pacjentów w zakresie samoopieki i samoobsługi;
- 43) prowadzić ćwiczenia ogólnokondycyjne;
- 44) prowadzić ćwiczenia usprawniające z użyciem specjalnych przyrządów, szczególnie w zakresie samoobsługi;
- 45) przygotować chorego do zabiegów i ćwiczeń rehabilitacyjnych oraz aktywnego współdziałania;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- 46) przygotować pacjenta do różnego rodzaju zabiegów fizykoterapeutycznych;
- 47) wykonać prawidłowo oklepywanie, masaż klasyczny, a także przygotować rodzinę chorego do kontynuacji zabiegu w domu;
- 48) scharakteryzować zmiany inwolucyjne w przebiegu starzenia się i starości;
- 49) ocenić sytuację chorego w wieku podeszłym i ustalić jego stan funkcjonalny;
- 50) określić problemy zdrowotne chorego wynikające ze specyfiki schorzeń wieku podeszłego;
- 51) rozpoznać zaburzenia w funkcjonowaniu psychospołecznym (funkcje procesów poznawczych, role społeczne);
- 52) wymienić warunki farmakoterapii stosowanej w geriatrici;
- 53) określić wpływ leków stosowanych w chirurgii na organizm człowieka w wieku podeszłym;
- 54) rozpoznać problemy zdrowotne człowieka w wieku podeszłym w okresie przed- i pooperacyjnym;
- 55) zaplanować opiekę nad człowiekiem w wieku podeszłym, zrealizować i ocenić podjęte działania;
- 56) scharakteryzować aspekty kliniczne, prawne i etyczne pobierania narządów do przeszczepów;
- 57) określić specyfikę opieki pielęgniarstwa nad dawcą i biorcą narządu.

3. Treści nauczania:

- 1) krew, płyny ustrojowe:
 - a) krew, preparaty krwiopochodne i krwiozastępcze - przetaczanie, wskazania, technika, odczyny poprzetoczeniowe, przepisy prawne,
 - b) mechanizmy hemostazy w chirurgii - fizjologia i zaburzenia,
 - c) gospodarka wodno-elektrolitowa - podział i skład płynów ustrojowych, osmolalność, zespoły zaburzeń wodno-elektrolitowych, równowaga kwasowo-zasadowa,
 - d) wpływ urazu na ustrój,
 - e) wstrząs, rodzaje, objawy, różnicowanie, postępowanie;
- 2) żywienie chorych w chirurgii:
 - a) zasoby energetyczne ustroju,
 - b) podstawowe zapotrzebowanie ustroju na składniki odżywcze,
 - c) zaburzenia metaboliczne pourazowe,
 - d) metody żywienia chorych w chirurgii (doustne, enteralne, parenteralne, wskazania, zasady, technika, rodzaje preparatów, monitorowanie biochemiczne, powikłania),

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- e) rola pielęgniarki w żywieniu chorych,
- f) ocena stanu odżywienia chorego;
- 3) reanimacja, znieczulenie i zwalczanie bólu:
 - a) reanimacja oddechowo-krażeniowa metodą dwóch i jednego ratownika - udrożnienie dróg oddechowych, sztuczna wentylacja, pośredni masaż serca, farmakoterapia, elektroterapia, reanimacja niemowląt i dzieci,
 - b) znieczulenie ogólne, regionalne - wskazania, przeciwwskazania,
 - c) przygotowanie chorego do znieczulenia, środki stosowane do znieczulenia ogólnego i regionalnego, opieka nad chorym po znieczuleniu,
 - d) patofizjologia bólu, rodzaje, leczenie farmakologiczne,
 - e) ból pooperacyjny, zapobieganie bólowi przewlekłemu, ocena bólu pooperacyjnego - skale, znieczulenie przewodowe, pozafarmakologiczne metody leczenia bólu - metody fizykoterapeutyczne, drażnienia receptorowe, psychoterapia;
- 4) nowoczesne metody diagnostyki i leczenia chirurgicznego:
 - a) wybrane metody diagnostyczne w chirurgii (tomografia komputerowa, rezonans magnetyczny, diagnostyka ultrasonograficzna, badania angiograficzne, endoskopowe, scyntygraficzne, diagnostyka laboratoryjna),
 - b) nowoczesne metody leczenia chirurgicznego (laser, kleje, koagulacja podczerwieni, wchłanianie siatki z tworzyw sztucznych, laparoscopia, ultradźwięki),
 - c) wskazania, przeciwwskazania, powikłania pooperacyjne;
- 5) przeszczepy narządów:
 - a) podstawy prawne transplantologii w Polsce,
 - b) rodzaje przeszczepów,
 - c) przygotowanie dawcy i biorcy do przeszczepu narządów,
 - d) opieka nad chorym po przeszczepie serca, nerek, wątroby,
 - e) problemy psychospołeczne chorych po przeszczepie narządu,
 - f) leczenie farmakologiczne i sanatoryjne;
- 6) rehabilitacja chorych leczonych chirurgicznie:
 - a) wybrane zagadnienia dotyczące kalectwa, inwalidztwa, niepełnosprawności,
 - b) cele i zadania rehabilitacji,
 - c) etapy rehabilitacji,
 - d) rola i zadania pielęgniarki w procesie rehabilitacji kompleksowej,
 - e) zasady rehabilitacji oddechowej, efektywne oddychanie, oklepywanie, rozprężanie płuc,

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek

- f) ćwiczenia usprawniające - bierne, czynne, ogólnokondycyjne,
 - g) zabiegi fizykoterapeutyczne,
 - h) rehabilitacja psychologiczna i społeczna,
 - i) rehabilitacja chorych po amputacji kończyn - usprawnianie, protezowanie,
 - j) rehabilitacja osób po urazach - zapobieganie powikłaniom,
 - k) kinezyterapia u osób po zabiegach operacyjnych jamy brzusznej (wskazania, przeciwwskazania),
 - l) rehabilitacja kompleksowa chorych po zabiegach okaleczających (amputacji piersi i wyłonieniu stomii);
- 7) odrębności wieku podeszłego:
- a) fizjologia starzenia się i starości,
 - b) specyfika patologii w geriatricznej,
 - c) odmienność farmakoterapii geriatricznej,
 - d) najczęstsze schorzenia w wieku podeszłym leczone chirurgicznie,
 - e) przygotowanie osoby w wieku podeszłym do zabiegu i pielęgnacja pooperacyjna,
 - f) psychospołeczne aspekty opieki pielęgniarzkiej nad chorymi w wieku podeszłym.

MODUŁ II. PIELĘGNOWANIE PACJENTA NA ODDZIALE CHIRURGII OGÓLNEJ

1. Cel modułu

Objęcie profesjonalną opieką chorego z raną ostrą i przewlekłą oraz ze schorzeniami narządów jamy brzusznej, gruczołów wewnętrznego wydzielania leczonych chirurgicznie zgodnie z najnowszymi metodami i technikami działań pielęgniarzskich.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

- W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarzka powinna:
- 1) ocenić i pielęgnować ranę pooperacyjną, uwzględniając jej rodzaj;
 - 2) zdejmować szwy;
 - 3) przestrzegać sposobów zapobiegania i rozprzestrzeniania się zakażeń chirurgicznych i wewnątrzszpitalnych;
 - 4) pobrać materiał do badań bakteriologicznych;
 - 5) scharakteryzować chorego w ostrym stanie choroby leczonego na oddziale chirurgicznym;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- 6) scharakteryzować chorego w stanie przewlekłym choroby leczonego na oddziale chirurgicznym;
- 7) sklasyfikować nowotwory;
- 8) pielęgnować chorego z chorobą nowotworową, uwzględniając nowoczesne metody terapii nowotworów;
- 9) zmodyfikować doraźnie dawkę leczniczą leku przeciwbólowego;
- 10) wykonać badanie fizykalne umożliwiające wczesne wykrywanie chorób piersi;
- 11) propagować "Program Zwalczania Nowotworów Złośliwych u Kobiet w Polsce";
- 12) przygotować pacjenta do badań diagnostycznych;
- 13) ocenić stan chorego po badaniach diagnostycznych i prowadzić obserwację;
- 14) wykonać testy diagnostyczne dla oznaczenia ciał ketonowych oraz glukozy we krwi i w moczu;
- 15) oznaczyć glikemię za pomocą glukometru;
- 16) stosować zabiegi z wykorzystaniem zimna i ciepła;
- 17) przygotować chorego do zabiegu operacyjnego wykonywanego w trybie nagłym i planowanym;
- 18) ocenić stan chorego po zabiegu operacyjnym i objąć go profesjonalną opieką;
- 19) rozpoznać ryzyko wystąpienia powikłań pooperacyjnych;
- 20) usprawnić ruchowo chorego po zabiegu operacyjnym;
- 21) przygotować chorego i rodzinę do samopielęgnacji;
- 22) zaplanować i zrealizować działania edukacyjne ukierunkowane na chorego i jego rodzinę.

3. Treści nauczania:

- 1) rany i zakażenia w chirurgii:
 - a) rany - rodzaje, podział,
 - b) fazy gojenia się ran,
 - c) metody leczenia ran - pierwsza pomoc, uodparnianie, leczenie chirurgiczne,
 - d) pielęgnowanie chorego z raną odleżynową - ocena ryzyka odleżyn (skale), przyczyny odleżyn, ocena stopnia odleżyny, leczenie miejscowe z zastosowaniem nowoczesnych opatrunków, leczenie ogólne, profilaktyka przeciwoodleżynowa,
 - e) zakażenia chirurgiczne - postępowanie,
 - f) zapobieganie zakażeniom szpitalnym,

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- g) zasady postępowania i opieki nad chorym z Wirusowym Zapaleniem Wątroby (WZW), Zespołem Nabytego Upośledzenia Odporności (AIDS) leczonym chirurgicznie;
- 2) choroby przewodu pokarmowego:
 - a) etiopatogeneza chorób przewodu pokarmowego,
 - b) przygotowanie chorego do badań diagnostycznych w schorzeniach przewodu pokarmowego,
 - c) ostre choroby przewodu pokarmowego - rozpoznanie, przygotowanie chorego do zabiegu operacyjnego, postępowanie w stanach zagrożenia życia,
 - d) przewlekłe choroby przewodu pokarmowego - rozpoznanie, przygotowanie do zabiegu operacyjnego,
 - e) pielęgnowanie chorego po zabiegu operacyjnym,
 - f) profilaktyka chorób przewodu pokarmowego;
- 3) choroby gruczołów wydzielania wewnętrznego:
 - a) etiopatogeneza chorób gruczołów wydzielania wewnętrznego,
 - b) przygotowanie chorego do badań diagnostycznych w schorzeniach gruczołów wydzielania wewnętrznego,
 - c) choroby tarczycy, kory nadnerczy - patofizjologia, objawy, zasady postępowania,
 - d) choroby trzustki leczone chirurgicznie,
 - e) opieka pielęgniarska nad chorym przed i po operacji,
 - f) profilaktyka chorób gruczołów wydzielania wewnętrznego;
- 4) chirurgia onkologiczna:
 - a) epidemiologia chorób nowotworowych - umieralność i zachorowalność,
 - b) etiologia chorób nowotworowych,
 - c) patologia - klasyfikacja nowotworów, struktura nowotworów,
 - d) stany przedrakowe i rak przedinwazyjny,
 - e) przebieg choroby nowotworowej,
 - f) ocena stopnia zaawansowania choroby nowotworowej,
 - g) nowoczesne metody leczenia nowotworów - chirurgiczne, radiologiczne, chemioterapia, immunoterapia, powikłania leczenia,
 - h) problemy psychospołeczne chorych onkologicznie i ich rodzin,
 - i) analgezja sterowana,
 - j) "Program Zwalczania Nowotworów Złośliwych u Kobiet w Polsce" - założenia,
 - k) profilaktyka schorzeń nowotworowych.

MODUŁ III. PIELĘGNOWANIE PACJENTA NA ODDZIALE CHIRURGII URAZOWEJ I ORTOPEDII

1. Cel modułu

Poznanie istoty zaburzeń ustrojowych w obrażeniach ciała, zasad udzielania pierwszej pomocy i transportu oraz objęcie profesjonalną opieką chorego z różnymi obrażeniami ciała.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) dokonać wstępnej oceny ciężkości urazów;
- 2) rozpoznać stan zagrożenia życia w obrażeniach ciała;
- 3) udzielić pierwszej pomocy w obrażeniach ciała;
- 4) ocenić i zapewnić drożność dróg oddechowych u chorego z urazem kręgosłupa i czaszkowo-mózgowym;
- 5) ocenić stan świadomości chorego z wykorzystaniem właściwych metod oceny, w tym według skali Glasgow;
- 6) zorganizować bezpieczny transport;
- 7) zastosować unieruchomienie przy złamaniach kości i zwichnięciach oraz przygotować chorego do transportu;
- 8) pielęgnować pacjenta nieprzytomnego;
- 9) zapobiegać zapaleniu płuc, odleżynom, zniekształceniom w stawach u chorych unieruchomionych i z ograniczoną aktywnością ruchową oraz u chorych nieprzytomnych;
- 10) prowadzić odżywianie chorego nieprzytomnego;
- 11) prowadzić bilans płynów i interpretować jego wyniki;
- 12) pielęgnować chorego z drenażem klatki piersiowej;
- 13) zastosować wybrany model opieki pielęgniarskiej w zależności od rodzaju urazu i stanu chorego;
- 14) ocenić stopień i powierzchnię oparzenia oraz podjąć działania lecznicze w ramach pierwszej pomocy przedlekarskiej;
- 15) opatrzyć oparzenia (do III° włącznie);
- 16) prowadzić rehabilitację przyłóżkową w celu zapobiegania powikłaniom wynikającym z unieruchomienia;
- 17) prowadzić usprawnianie ruchowe (siadanie, pionizacja, nauka chodzenia, nauka samoobsługi);
- 18) prowadzić aktywizację chorych z wykorzystaniem elementów terapii zajęciowej;
- 19) prowadzić instruktaż w zakresie hartowania i kształtowania kikuta amputowanej kończyny;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- 20) przygotować chorego do założenia gipsu lub wyciągu;
- 21) ułożyć chorego z opatrunkiem gipsowym;
- 22) obserwować chorego po zabiegu ortopedycznym;
- 23) ocenić ból pooperacyjny i zastosować środki i metody leczenia przeciwbólowego;
- 24) rozpoznać zaburzenia krążenia obwodowego i funkcji nerwów obwodowych u chorego w opatrunku gipsowym lub na wyciągu;
- 25) zastosować metody psychoterapii elementarnej;
- 26) rozpoznać problemy chorego na wyciągu i w opatrunku gipsowym, zaplanować, podjąć i ocenić opiekę;
- 27) wykonać ćwiczenia usprawniające bierne i czynne;
- 28) dobrać i zastosować odpowiedni sprzęt pomocniczy;
- 29) nauczyć chorego i jego rodzinę wykonywać ćwiczenia usprawniające w domu;
- 30) scharakteryzować metody leczenia ortopedycznego;
- 31) przewidzieć ryzyko wystąpienia powikłań u chorego w opatrunku gipsowym, na wyciągu i po zabiegu operacyjnym, znać sposoby zapobiegania im;
- 32) omówić metody odżywiania pacjenta z chorobą oparzeniową, nieprzytomnego, ze złamaną kończyną i po zabiegu ortopedycznym;
- 33) przygotować chorego do zabiegu operacyjnego w chirurgii urazowej i ortopedii;
- 34) rozpoznać, zaplanować, zrealizować i ocenić plan opieki nad chorym po urazie i po zabiegu operacyjnym;
- 35) rozpoznać problemy emocjonalne chorego po urazie i dobrać metody psychoterapii elementarnej;
- 36) założyć choremu cewnik urologiczny zewnętrzny;
- 37) określić zapotrzebowanie chorego na wsparcie;
- 38) ocenić możliwości rodziny w udzielaniu choremu wsparcia;
- 39) włączyć rodzinę do pielęgnowania chorego;
- 40) przygotować chorego i rodzinę do samoopieki w warunkach domowych.

3. Treści nauczania:

- 1) urazy czaszkowo-mózgowe, kręgosłupa i rdzenia kręgowego:
 - a) przygotowanie chorego do diagnostyki w obrażeniach czaszki, mózgu i kręgosłupa,
 - b) urazy czaszki - obrażenia powłok czaszki, złamania czaszki,
 - c) urazy mózgu - wstrząśnienie, stłuczenie, pourazowy obrzęk mózgu, krwiaki pourazowe,

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- d) urazy kręgosłupa i rdzenia kręgowego,
 - e) objawy, rozpoznanie, postępowanie w urazach czaszki, mózgu, kręgosłupa i rdzenia kręgowego,
 - f) opieka pielęgniarska nad chorym z urazem czaszki, mózgu, kręgosłupa,
 - g) ocena stanu przytomności - skala Glasgow, obserwacja parametrów życiowych, odżywianie, rozpoznanie i zapobieganie powikłaniom,
 - h) opieka pielęgniarska nad chorym z wyciągiem czaszkowym,
 - i) rehabilitacja chorego po urazie kręgosłupa i rdzenia kręgowego;
- 2) urazy klatki piersiowej, brzucha i miednicy:
- a) przygotowanie chorego do diagnostyki urazów klatki piersiowej,
 - b) urazy ściany klatki piersiowej - odma opłucnowa, krwiak opłucnej,
 - c) stłuczenie płuca, serca,
 - d) uszkodzenie serca i dużych naczyń - tamponada osierdza,
 - e) drenaże klatki piersiowej,
 - f) uszkodzenie wątroby, śledziony, jelit, trzustki, przepony - postępowanie,
 - g) urazy miednicy - złamania stabilne, niestabilne,
 - h) urazy nerek, pęcherza moczowego, cewki moczowej,
 - i) opieka pielęgniarska nad chorym z urazem klatki piersiowej, urazem brzucha i miednicy;
- 3) urazy kończyn:
- a) przyczyny i następstwa urazów kończyn,
 - b) uszkodzenia mięśni i ścięgien,
 - c) uszkodzenia nerwów obwodowych,
 - d) uszkodzenia naczyń obwodowych,
 - e) uszkodzenia stawów - zwichnięcia, skręcenia,
 - f) złamania kości kończyny dolnej i górnej - rodzaje, leczenie złamań kości, powikłania,
 - g) obrażenia kończyn - amputacja urazowa, zmiążdżenie,
 - h) opieka pielęgniarska nad chorym po urazie kończyn;
- 4) obrażenia termiczne, elektryczne i chemiczne:
- a) oparzenia: patofizjologia, podział i klasyfikacja oparzeń, ocena rozległości oparzenia, zaburzenia metabolizmu wskutek oparzeń i choroby oparzeniowej, pierwsza pomoc, leczenie ogólne i miejscowe, nowoczesne poglądy na leczenie oparzeń; przeszczepy skórne; pielęgnowanie chorego oparzonego,

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- b) odmrożenia: patofizjologia, podział, pierwsza pomoc, leczenie ogólne i miejscowe; pielęgnowanie chorego z odmrożeniami,
- c) porażenia prądem: mechanizm porażen elektrycznych, działanie prądu na ustrój ludzki, uszkodzenia wywołane prądem, pierwsza pomoc, leczenie, pielęgnowanie chorego porażonego prądem;
- 5) chirurgia ortopedyczna:
 - a) podstawy fizjopatologii, statyki i biomechaniki narządu ruchu,
 - b) wybrane choroby narządu ruchu,
 - c) metody leczenia (opatrunek gipsowy, wyciąg, redresje, blokady i nakłucia, metody leczenia operacyjnego),
 - d) przygotowanie chorego do operacji ortopedycznej,
 - e) pielęgnowanie chorego z kończyną na wyciągu, z opatrunkiem gipsowym i po zabiegu operacyjnym.

**MODUŁ IV. PIELĘGNOWANIE PACJENTA ZE
SCHORZENIAMI SERCA, NACZYŃ I PŁUC
LECZONEGO CHIRURGICZNIE**

1. Cel modułu

Objęcie profesjonalną opieką pacjenta ze schorzeniami serca, naczyń krwionośnych i płuc leczonego chirurgicznie.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

- W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:
- 1) scharakteryzować schorzenia serca, naczyń tętniczych i żylnych oraz płuc leczone chirurgicznie;
 - 2) przygotować pacjenta do badań diagnostycznych;
 - 3) ocenić stan pacjenta po badaniach diagnostycznych i prowadzić obserwację;
 - 4) wykonać badanie elektrokardiograficzne (EKG) i rozpoznać zaburzenia zagrażające życiu pacjenta;
 - 5) wyjaśnić zasady działania krążenia pozaustrojowego;
 - 6) przygotować chorego do zabiegu operacyjnego prowadzonego na sercu, naczyniach tętniczych, żyłach oraz płucach;
 - 7) scharakteryzować defibrylację i kardiowersję;
 - 8) przygotować chorego do kardiowersji i prowadzić obserwację po zabiegu;
 - 9) wykonać defibrylację;
 - 10) ocenić wydolność oddechową metodą spirometrii;

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek

- 11) wykonać pulsoksymetrię;
- 12) wykonać drenaż ułożeniowy zgodnie z zasadami;
- 13) stosować tlenoterapię;
- 14) ocenić stan chorego po zabiegu operacyjnym i ustalić priorytety opieki pielęgniarskiej;
- 15) realizować opiekę nad chorym po zabiegu operacyjnym, modyfikując plan w zależności od sytuacji chorego;
- 16) wyjaśnić zasady działania drenażu klatki piersiowej po zabiegu operacyjnym;
- 17) podłączyć i obserwować pracę drenażu ssącego;
- 18) prowadzić bilans płynów i zinterpretować wyniki;
- 19) prowadzić rehabilitację przyłóżkową w celu zapobiegania powikłaniom wynikającym z unieruchomienia;
- 20) usprawniać ruchowo chorego po zabiegu operacyjnym na otwartym sercu, po amputacji kończyny dolnej, po operacji żyłaków kończyn dolnych, po resekcji płuca;
- 21) przygotować kikut do protezowania;
- 22) przygotować pacjenta i rodzinę do samopielęgnacji;
- 23) zlecić rodzaj transportu chorego w zależności od stanu pacjenta;
- 24) przygotować chorego i jego rodzinę do profilaktyki schorzeń serca, płuc, tętnic, żyłaków kończyn dolnych;
- 25) prowadzić psychoterapię podstawową w stosunku do chorych, u których przeprowadzona będzie lub była operacja na otwartym sercu;
- 26) zaplanować i realizować edukację zdrowotną chorego i jego rodziny.

3. Treści nauczania:

- 1) chirurgiczne leczenie chorób serca:
 - a) etiopatogeneza chorób serca,
 - b) przygotowanie chorego do diagnostyki w kardiologii,
 - c) leczenie chirurgiczne chorób serca,
 - d) zasady przygotowania chorego do zabiegu oraz pielęgnowanie po zabiegu operacyjnym,
 - e) "Narodowy Program Ochrony Serca" - założenia;
- 2) chirurgia tętnic i żył:
 - a) etiopatogeneza chorób tętnic i żył,
 - b) przygotowanie chorego do diagnostyki chorób naczyń,
 - c) chirurgiczne leczenie chorób tętnic i żył,
 - d) zasady postępowania pielęgniarskiego w chorobach tętnic i żył przed i po zabiegu operacyjnym,

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek

- e) zasady protezowania kikutu po amputacji kończyny dolnej,
 - f) sposoby reedukacji, resocjalizacji osób po amputacji kończyny dolnej,
 - g) zasady profilaktyki w chorobach tętnic i żył;
- 3) chirurgia klatki piersiowej:
- a) etiopatogeneza chorób płuc,
 - b) przygotowanie chorego do badań diagnostycznych,
 - c) chirurgia w chorobach ściany klatki piersiowej,
 - d) chirurgia w chorobach opłucnej: zasady drenażu biernego i czynnego,
 - e) chirurgia w chorobach płuc,
 - f) zasady postępowania pielęgnacyjnego w różnych stanach chorobowych przed i po zabiegu operacyjnym,
 - g) profilaktyka chorób płuc.

MODUŁ V. PIELĘGNOWANIE PACJENTA ZE
SCHORZENIAMI UKŁADU MOCZOWEGO
LECZONEGO CHIRURGICZNIE

1. Cel modułu

Poznanie nowych tendencji w leczeniu i pielęgnowaniu chorych w schorzeniach urologicznych oraz wykorzystanie ich w praktyce pielęgniarstwa.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

- W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:
- 1) obserwować objawy chorobowe ze strony układu moczowego i interpretować je;
 - 2) ocenić stan ogólny chorego;
 - 3) ustalić problemy pielęgnacyjne chorego ze schorzeniem urologicznym;
 - 4) przygotować chorego do badań diagnostycznych chorób układu moczowego;
 - 5) objąć opieką chorego w czasie i po badaniu diagnostycznym;
 - 6) scharakteryzować leczenie najczęstszych chorób układu moczowego;
 - 7) scharakteryzować metody leczenia nowotworów układu moczowego;
 - 8) pielęgnować chorego w zależności od zastosowanej metody leczenia;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- 9) realizować opiekę nad chorym według schematu postępowania w kolce nerkowej;
- 10) scharakteryzować objawy kliniczne u chorego po tępych urazie nerki;
- 11) zróżnicować zadania pielęgniarki w opiece pooperacyjnej w zależności od rodzaju zabiegu operacyjnego i sytuacji pacjenta;
- 12) dobrać i zastosować metody farmakologicznego i niefarmakologicznego niwelowania bólu;
- 13) przestrzegać zasad zapobiegania zakażeniom układu moczowego;
- 14) dobrać sposoby łagodzenia napięć emocjonalnych pacjentów przed i po zabiegu operacyjnym;
- 15) zaplanować i prowadzić edukację chorego i jego rodziny, zaplanować i zrealizować indywidualną opiekę nad pacjentem po zabiegu urologicznym;
- 16) udzielać pacjentowi wsparcia;
- 17) przewidzieć ryzyko wystąpienia powikłań pooperacyjnych i zapobiegać ich wystąpieniu;
- 18) dokonywać bieżącej modyfikacji planu opieki do zmieniającej się sytuacji zdrowotnej pacjenta;
- 19) edukować pacjenta w zakresie treningu pęcherza moczowego w sytuacji nietrzymania moczu.

3. Treści nauczania:

- 1) wprowadzenie w zagadnienia urologii:
 - a) przygotowanie chorego do badań diagnostycznych w urologii,
 - b) podstawowe zabiegi urologiczne,
 - c) przygotowanie chorego do zabiegu i pielęgnacja pooperacyjna;
- 2) choroby układu moczowego:
 - a) patofizjologia kamicy nerek, moczowodów i pęcherza moczowego,
 - b) metody leczenia kamicy moczowej (zachowawcze, operacyjne),
 - c) pielęgnowanie chorych po zabiegach operacyjnych nerek, moczowodów i pęcherza moczowego,
 - d) profilaktyka kamicy moczowej,
 - e) patofizjologia chorób stercza,
 - f) choroby stercza - gruczolak, rak, mięsak, ropień stercza,
 - g) przygotowanie chorego do zabiegu operacyjnego i pielęgnowanie po zabiegu,

- h) nowotwory nerki, pęcherza moczowego, cewki i jąder - epidemiologia, przebieg, metody leczenia,
- i) opieka nad chorym po usunięciu nerki i z przetoką moczową.

MODUŁ VI. WYBRANE ZAGADNIENIA CHIRURGII WIEKU DZIECIĘCEGO

1. Cel modułu

Poznanie specyfiki pracy na oddziale chirurgii dzieci, zmian zachodzących w rozwoju psychofizycznym dziecka pod wpływem choroby, hospitalizacji i zabiegu operacyjnego oraz wykorzystanie wiedzy w praktycznym działaniu.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wykorzystywać w działaniu praktycznym wiedzę z psychologii klinicznej i rozwojowej dziecka;
- 2) stosować psychoterapię podtrzymującą;
- 3) stosować rehabilitację oddechową i ruchową;
- 4) przestrzegać praw dziecka (Europejska karta praw dziecka, Konwencja o prawach dziecka);
- 5) ocenić możliwości dziecka i rodziców w zakresie edukacji;
- 6) prowadzić działania edukacyjne wobec dziecka i rodziców;
- 7) przewidzieć i rozpoznać stany zagrożenia życia w ostrych chorobach chirurgicznych dzieci;
- 8) przestrzegać zasad nawadniania dziecka oraz prowadzenia bilansu płynów;
- 9) scharakteryzować zasady żywienia w schorzeniach chirurgicznych dzieci;
- 10) prowadzić poradnictwo z zakresu żywienia dzieci zdrowych;
- 11) ocenić i zaplanować opiekę nad dzieckiem w czasie badania i po jego zakończeniu;
- 12) zinterpretować wyniki badań;
- 13) zróżnicować wady rozwojowe;
- 14) przygotować dziecko i rodziców do samoopieki w warunkach domowych;
- 15) kierować na badania diagnostyczne i pobierać materiały do badań diagnostycznych;
- 16) współuczestniczyć w wykonywaniu zabiegów leczniczych;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

- 17) przygotować dziecko i asystować przy wykonywaniu badań diagnostycznych, w tym cystoskopii, biopsji, nakłucia lędźwiowego;
- 18) zaplanować i realizować opiekę nad dzieckiem po zabiegu operacyjnym;
- 19) udzielić pomocy przedlekarskiej dziecku z zagrożeniem życia;
- 20) prowadzić bezpośrednią obserwację i nadzór aparaturowy podstawowych czynności życiowych;
- 21) zapobiegać powikłaniom, które mogą wystąpić u dziecka w związku z ograniczeniem aktywności ruchowej;
- 22) ocenić stan dziecka po urazie;
- 23) ocenić stan świadomości według skali Glasgow;
- 24) przewidzieć ryzyko wystąpienia powikłań pooperacyjnych oraz zapobiegać ich wystąpieniu;
- 25) prowadzić tlenoterapię;
- 26) ocenić stopień i powierzchnię oparzenia u dziecka oraz podjąć działania lecznicze w ramach pierwszej pomocy przedlekarskiej;
- 27) przygotować dziecko do założenia unieruchomienia na złamane kończyny;
- 28) udzielić choremu lub jego rodzinie informacji o działających grupach wsparcia społecznego;
- 29) prowadzić edukację dziecka lub jego rodziców;
- 30) ustalić zapotrzebowanie i udzielać wsparcia dziecku i rodzicom.

3. Treści nauczania:

- 1) specyfika chirurgii dziecięcej:
 - a) fizjologiczne i psychologiczne różnice między dorosłymi i dziećmi,
 - b) odżywianie, bilans wodno-elektrolitowy,
 - c) przygotowanie dziecka do badań diagnostycznych i zabiegów specjalistycznych w zależności od schorzenia,
 - d) przygotowanie dziecka do zabiegu operacyjnego w trybie planowym i ostrym - różnice w postępowaniu,
 - e) pielęgnowanie dziecka po zabiegu operacyjnym;
- 2) wady rozwojowe:
 - a) epidemiologia wad rozwojowych,
 - b) chirurgiczne leczenie wybranych wad wieku dziecięcego - układu nerwowego, rozwojowych twarzy i szyi, serca i dużych naczyń, przewodu pokarmowego, układu moczowego, układu kostnego,

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek

- c) przygotowanie dziecka do zabiegu operacyjnego i opieka pooperacyjna,
- d) wsparcie dziecka i rodziców w opiece nad dzieckiem niepełnosprawnym leczonym w oddziale chirurgicznym;
- 3) ostre schorzenia jamy brzusznej:
 - a) epidemiologia, przyczyny i rozpoznanie ostrych chorób jamy brzusznej u dzieci,
 - b) przygotowanie dziecka do zabiegu operacyjnego i opieka pooperacyjna,
 - c) krwawienia z przewodu pokarmowego - przyczyny, objawy oraz postępowanie,
 - d) wskazania i przeciwwskazania do zabiegu operacyjnego,
 - e) opieka przed- i pooperacyjna;
- 4) urazy:
 - a) epidemiologia urazów u dzieci,
 - b) ocena ciężkości urazu, pierwsza pomoc, transport do szpitala,
 - c) oparzenia (przyczyny, podział, ocena stopnia i powierzchni oparzenia; leczenie: opatrunki, przeszczepy; rehabilitacja),
 - d) urazy czaszkowo-mózgowe (podział, objawy, diagnostyka, wskazania, przeciwwskazania do zabiegu operacyjnego, opieka pielęgniarstwa),
 - e) urazy klatki piersiowej i jamy brzusznej (podział, objawy, diagnostyka, wskazania do zabiegu operacyjnego, opieka pooperacyjna),
 - f) urazy kostno-stawowe (złamania, zwichnięcia i skręcenia), pielęgnowanie z uwzględnieniem metody leczenia, rehabilitacja,
 - g) ciała obce w nosogardzieli, oskrzelach i przewodzie pokarmowym (pierwsza pomoc, diagnostyka, postępowanie).

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Chirurgicznego dla Pielęgniarek**

specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa chirurgicznego;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.